

K. R.

Informacja o księgozbiorze bpa Romana Andrzejewskiego

Studia Włocławskie 7, 484-486

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Librowski zgromadził też znaczną liczbę wydawnictw kartograficznych, przede wszystkim dotyczących diecezji wrocławskiej, a także pokaźny zbiór muzealny, w tym zbiór pieczęci, odlewów pieczęci (zbiór odlewów pieczęci gnieźnieńskich ks. Librowski odstąpił archidiecezji gnieźnieńskiej po 1992 r.), monet, medali i medalików.⁶ Poza tym znaczny zbiór rękopisów i maszynopisów, własnych i cudzych, wyodrębnionych w tzw. Teki Librowskiego.⁷ Zbiory te zostały przekazane w całości do Archiwum Diecezjalnego we Wrocławku.

K. R.

---

¹ Przygotowywany jest o nim szerszy artykuł przedstawiający go jako warsztat pracy historyka.

² R. Ściślak, *Galeria oryginałów wrocławskich*, Wrocław 2002, s. 60.

³ Katalog druków regionalnych treści kościelnej i świeckiej odnoszących się do terytorium diecezji wrocławskiej w jej granicach historycznych będących w posiadaniu ks. Stanisława Librowskiego (zawartość: druki sam[oistne], odbitki, czasopisma, mapy), Wrocław 1973, 40 s. ; 30 cm (mps).

⁴ S. Librowski, *Materiały do dziejów diecezji wrocławskiej czasu wojny 1939-1945*, ABMK 38(1979), s. 189-400; 39(1979), s. 279-400.

⁵ S. Librowski, *Plan dwutomowej monografii historycznej diecezji wrocławskiej*, ABMK 16(1967), s. 285-294.

⁶ Zob. M.L. Jędrzejczak, *Medaliki Matki Boskiej Częstochowskiej (ze zbioru ks. S. Librowskiego)*, ABMK 36(1978), s. 267-348, tabl. X.

⁷ *Inwentarz spuścizny rękopiśmiennej księdza Stanisława Librowskiego (Teki Librowskiego)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 60(1991), s. 5-562.

INFORMACJA O KSIĘGOZBIORZE BPA ROMANA ANDRZEJEWSKIEGO

Biskup Roman Andrzejewski (1938-2003), deklarujący się jako miłośnik książki¹ i tak też postrzegany przez innych, posiadał znaczny księgozbiór, liczący około 4 tys. woluminów, nie licząc czasopism.

Swoją osobistą bibliotekę gromadził przynajmniej od czasów seminaryjnych (1955-1961), a w miarę upływu czasu pasja zbierania książek nieustannie się u niego nasilała. W ostatnich latach każdy wyjazd do większego miasta był dla niego okazją, by wstąpić do napotkanej księgarni i wynieść z niej przynajmniej kilka zakupionych książek. W okresie biskupstwa (1981-2003) sporo publikacji otrzymywał od różnych instytucji i autorów, wiele z nich z osobistymi dedykacjami.

W księgozborze bpa Andrzejewskiego dałoby się wyróżnić, w aspekcie treściowym i formalnym, przynajmniej sześć działów:

1) Publikacje z dziedziny klasyki i patrologii, zarówno wydania dzieł z literatury klasycznej i starochrześcijańskiej, jak i opracowania teoretyczne i historyczne z tych dziedzin. Jest to najwartościowszy dział w księgozborze bpa Andrzejewskiego, ale jego mankamentem jest to, że nie był uzupełniany systematycznie na bieżąco w ostatnich latach jego życia.²

2) Książki z zakresu szeroko rozumianej historii i literatury, które – zdaje się – były bardzo często przedmiotem jego lektury.

3) Należałoby wyodrębnić dział regionalny, który bp Andrzejewski gromadził ze szczególną gorliwością. Jako biskup, odwiedzając różne parafie oraz instytucje świec-

kie na terenie diecezji włocławskiej, zazwyczaj otrzymywał w darze (czasem wypraszał) publikacje dotyczące tamtejszych miejsc, instytucji, osób.

4) Osobno też należałoby potraktować, niewielki co prawda, dział publikacji o wsi i jej problemach, które bp Andrzejewski gromadził niejako z obowiązku jako zajmujący się z ramienia Episkopatu Polski duszpasterstwem rolników (1988-2001).

5) Książki z niemal wszystkich działów teologii, szczególnie popularnonaukowe i popularne (jest ich najwięcej).

6) Spory dział czasopism, przede wszystkim polskich, niemal komplet numerów włoskiego wydania „L'Osservatore Romano” (od 1992 r.) oraz wydanie polskie, czasopisma wydawane przez KUL: „Roczniki Humanistyczne”, „Roczniki Filozoficzne”, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, „Roczniki Nauk Społecznych”, „Vox Patrum”, a poza tym: „Chrześcijanin w świecie”, „Novum”, czasopisma naukowe (studia) wydawane przez poszczególne diecezje w Polsce, organy urzędowe (kroniki) poszczególnych diecezji; niektóre roczniki czasopism „Eos” i „Meander”. Z włocławskich posiadał „Ateneum Kapłańskie”, „Kronikę Diecezji Włocławskiej”, „Studia Włocławskie”, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie”.

Jeżeli chodzi o profil językowy, to w księgozbiorze bpa Andrzejewskiego przeważała zdecydowanie język polski. Jedynie w dziale literatury klasycznej i starochrześcijańskiej znalazło się więcej pozycji w językach obcych, przede wszystkim łacińskim, ale także w językach obcych nowożytnych.

Księgozbiór jednak nie był spisany, ani nawet uporządkowany. Przyczyniło się do tego kilkakrotne przenoszenie go z miejsca na miejsce, a także widoczny brak miejsca na książki w kolejnych mieszkaniach bpa Andrzejewskiego (w ostatnim miejscu pobytu książki stały już w kilku rzędach na półkach, a czasopisma leżały w stosach nawet na podłodze). Właściciel nie widział pewnie możliwości uporządkowania swego dużego księgozbioru, zresztą i tak bez tego dobrze się w nim orientował.

Tylko niektóre książki miały znaki własnościowe, dopiero w czasie ich przenoszenia po śmierci Biskupa większość z nich została opieczętowana jego pieczęcią biskupią.

Książki w księgozbiorze bpa Andrzejewskiego nie stały bezużyteczne. Wiele z nich zostało przez niego wnikliwie przeczytanych (o tym zapewne myślał – a nie o porządkowaniu biblioteki – gdy w ankietach pisał, że jego ulubionym zajęciem jest praca we własnej bibliotece).³ Świadectwem tego „ulubionego zajęcia” jest nie tylko cykl publikacji pt. *Z lektury biskupa Romana*, drukowanych w „Ładzie Bożym” (dodatku do „Niedzieli”) w latach 2000-2003, nie tylko kilka zeszytów zebranych wypowiedzi, sentencji, maksym, złotych myśli, aforyzmów itp.,⁴ ale także liczne jego osobiste podkreślenia i uwagi w wielu pozycjach z jego księgozbioru. Ślady tych lektur można by wysledzić zapewne w drukowanych publikacjach bpa Andrzejewskiego,⁵ także w jego kazaniach i przemówieniach.

Księgozbiór, zgodnie z zaleceniem właściciela wyrażonym w testamencie, został podzielony.⁶ Książkami zostały obdarowane instytucje i osoby, z którymi bp Andrzejewski czuł się duchowo silnie związany. Pozycje klasyfikujące się do działu filologii klasycznej otrzymał Zakład Filologii Klasycznej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, gdzie odbył studia specjalistyczne i gdzie pracował jako wykładowca; Zakład przejął jednak tylko najwartościowsze, specjalistyczne dzieła z tej dziedziny wiedzy. Beletryka została przeznaczona dla Gimnazjum i Liceum im. Długosza, których reaktywowa-

wanie stało się jednym z głównych celów jego zabiegów. Pozostała część księgozbioru – poza niewielką częścią przeznaczoną dla rodziny, księży profesorów i innych osób – licząca ok. 3 tys. wol., dostała się Wyższemu Seminarium Duchownemu we Włocławku (numer akcesji: D 66/2003), gdzie był alumnem, a potem moderatorem i profesorem. Z tych kilkadziesiąt pozycji z działu regionalnego zostało przekazanych przez bibliotekę seminaryjną do księgozbioru podręcznego Archiwum Diecezjalnego we Włocławku.

Ogólnie można stwierdzić, że księgozbiór ten przydatny był bardziej dla osobistej lektury i jako pomoc w działalności publicystycznej, mniej natomiast jako warsztat pracy naukowej.⁷ Bp Andrzejewski gromadził bowiem książki niemal „z zachłannością”, po prostu zbierał niemal wszystko, co mu wpadło w rękę, bez troszczenia się o zachowanie jakiegoś specjalistycznego profilu swego księgozbioru, doprowadzając do „przeciążenia” księgozbioru dużą liczbą czasopism, o tematyce ogólnoteologicznej i ascetycznej. Większe znaczenie miałyby dział klasyczny w jego księgozbiorze, gdyby był gromadzony systematycznie do końca życia. Dla badań historycznych nad dziejami diecezji włocławskiej mógłby mieć także pewne znaczenie dział regionalny, gdyby był uporządkowany. Najmniej przydatne będą zapewne publikacje z dziedziny teologii, które zostały przeznaczone dla biblioteki seminaryjnej we Włocławku, a ta posiada je już, niemal w komplecie, w swoich zbiorach.

Z woli samego właściciela księgozbiór jego został rozbity. Niech przynajmniej pozostanie po nim jako całości ta notatka.⁸ A książki niech w różnych miejscach służą nowym spragnionym wiedzy czytelnikom.

K. R.

---

¹ Na przykład na spotkaniu Teologicznego Towarzystwa Naukowego Wyższego Seminarium Duchownego w dniu 26 II 2003 r. z racji wrócenia mu szóstego tomu „Studiów Włocławskich”, dedykowanego mu z okazji 65. rocznicy urodzin, bp Andrzejewski wygłosił „Encomium na cześć książki” i złożył dar na – jawiącą się już w jego wizjach – budowę nowego budynku dla biblioteki seminaryjnej.

² Bp Andrzejewski co prawda zapewniał, że do półki filologicznej w swoim księgozbiorze ciągle zagląda (zob. *Być rzetelnym jak łan pszenicy. Rozmowa z Księdzem Biskupem Romanem Andrzejewskim* [prze-prowadzona przez ks. J. Pałuckiego], „Studia Włocławskie” 6(2003), s. 44.), ale nie oznacza to, że znajdowały się na niej także najnowsze publikacje z tej dziedziny wiedzy.

³ Widocznie własny księgozbiór nie wystarczał mu do jego lektur, ponieważ zazwyczaj miał na swoim koncie jeszcze kilkanaście, a czasem nawet kilkadziesiąt książek wypożyczonych z włocławskiej biblioteki seminaryjnej.

⁴ R. Andrzejewski, „*Tempus transit et computatur...*”. *Nad zbiorem inskrypcji łacińskich na zegarach*, w: *Edukacja – Kultura – Teologia. Studia ofiarowane księdzu profesorowi Jerzemu Bagrowiczowi*, pod red. K. Koneckiego i I. Wcrbińskiego, Toruń 2003, s. 425.

⁵ Zob. *Publikacje biskupa Romana Andrzejewskiego*, „Studia Włocławskie” 6(2003), s. 14-36.

⁶ Oto odnoszący się do księgozbioru fragment testamentu bpa Andrzejewskiego z 11 kwietnia 2001 r.: „Książki proszę rozdzielić między rodzinę, Seminarium, Szkołę Długosza, Zakład Filologii Klasycznej KUL, księży profesorów i inne osoby według zainteresowań; pozycje dotyczące Diecezji Włocławskiej – przekazać do księgozbioru, który by służył biskupom włocławskim (marzyłem o Bibliotece Biskupów Włocławskich)”.

⁷ W pełni wartość księgozbioru bpa Andrzejewskiego okazałaby się dopiero po uporządkowaniu go na miejscu, co było jednak niemożliwe.

⁸ Wydaje się uzasadnione zgłosić postulat, aby w księgach pamiątkowych poświęconych ludziom nauki obok życiorysu danej osoby, omówienia jej dokonań i bibliografii znalazł się artykuł przedstawiający jej warsztat pracy naukowej, w którym duże znaczenie ma księgozbiór. Za życia autor może udzielić wielu cennych informacji w tym względzie, a potem może już nie być nawet możliwości całościowego omówienia tego tematu, np. wtedy, gdy właściciel dzieli w testamencie księgozbiór między różne instytucje czy osoby.